

diği ekseri yerler ism-i işâretlerden sonra gelen ilâvelerdir ki türkçemizde işâret edilen ismin gelmesinde pek mecburiyet yoktur, hattâ umumiyetle gelmez. Halbuki Hayyâmpûr hemne hemen her ism-i işâretten sonra onun işâret ettiği ismini yanına getirmiştir. Maamafih her yerde yanılmış değildir. Türkçeyi pek iyi bildiğinde hiç şüphemiz olmıyan mütercim, bazı yerlerde, gayet isabetli ilâveler de yapmıştır.

Eserin en mühim olan tarafı Çağatay sahasına ait bir tezkirenin tenkitli bir tabiri'la yayınlanmış olması ve İran sahasında 10/16. da yaşamış bulunan türkçe, farsça ve arapça yazan şâirlerden bahsetmesi; türkçeyi çok iyi bilen ve bizim Üniversitemizden mezun olup yine bizde Doktora veren biri tarafından başarı ile farsçaya çevrilmiş bulunmasıdır.

Yalnız şunu da kaydetmek lâzımdır ki Macma' al - Hawâss bir terceme-i hal mecmuasından ziyade bir antolojidir. Verdiği bibliyografik malûmatın hiç bir ehemmiyeti yoktur. İçindeki şâirlerin ne zaman yaşayıp öldükleri, hangi sahada buldukları ve ne yaptıkları zikredilmemiştir. Kendisinden evvel yazılmış bulunan tezkirelerin münderecatındaki olgunluktan hemen hiç istifade edilmeden yazılmıştır. Şâirler bakımından ehemmiyetli olmaktan ziyade asrındaki Çağatay dili bakımından önemlidir. Bazı Türk şâirlerinden bahsetmesi de esere ufak bir değer payı ayırır.

İbrahim Kutluk

Amerika'da

Robert Shafer, *Linguistics in History*, Journal of the American Oriental Society, Volume 67, Number 4, Oct. - Dec., 1947, s. 296 - 305, ayrı basım.

Türk dilini, ikinci makalesinde ele alacağını bildiren müellif, bu makalesinde, lengüistik tahliller vasıtasıyla, tarih problemlerini aydınlatmak yolunda, bir metod denemesi yapmakta ve bu metodu, Otto - Hanchen - Helfen'in, Yüeh-chih (Yüeci) = Kuşa şeklindeki hal tarzına tatbik etmektedir. Müellif, tarihî isim müşâbehetlerinde şu üç ana mes'elenin ortaya çıktığını kaydediyor: 1. İsmi, zamanında mahallî telâffuzu nasıldı? 2. Bu ismi kaydeden yabancı, onu nasıl işitmiştir? 3. Yabancı, bu ismi olduğu gibi mi, yoksa kendi dilinin semantik veya morfolojisine göre mi kaydetmiştir? Bunların cevabı ancak tarihî kayıtlarda bulunabilir. Aynı kelimeyi, türlü yabancılar, türlü şekillerde işitiyorlar ve öyle

yazıyorlar. Makalede, Yüeh-chih (Yüeci) = Kuşa isminin, eski Yunan, Brahmi, Sanskrit, Tibet, Çin, Uygur, Mogol versionları, birer birer gözden geçirilmektedir. Müellif, bu ismi 1. Fonetik, 2. Morfoloji bakımından inceliyor. Fonetik bölümünde ismin, yukarıda adı geçen muhtelif dil ve imlâlardaki transkripsiyon şekilleri tetkik ediliyor. Bu arada, yabancı isimlerin yazılışında Çin dilinin bâzı fonetik hususiyetleri belirtiliyor. Morfoloji bölümünde ise *Kuşa* isminin gramer yapısı ile meşgul olunmuş, bu ismin *Kuşana* kelimesinden kısaltılmış olması konusu üzerinde durulmuştur. *Kuşa* ismiyle ilgili olarak *Kuç* yer ismine temas eden müellif, Konow, Lüders, Pelliot gibi âlimlerin fikirlerini kısaca kaydediyor. Bu münasebetle, *Kuç* = Yüeh - chih hâl tarzı üzerinde lisanî analizler yaparak ismin muhtelif tarihî transkripsiyon şekillerini göstermek suretile bu hâl tarzının doğru olmadığını ortaya koyuyor.

Robert Shafer muhtelif âlimler tarafından, Saka'lar olarak kabul edilen *Kuşana*'ların taşıdığı bu ismin, Çin transkripsiyonunda Yüeh - chih hâlini aldığını söylüyor.

Ömer Faruk Akün

Irak'da

Muhammed Muhsin al - Şahîr bi-'l-şayh Ağa-buzurg al - Tahrânî, *Al - Zarî'a ilâ tasânîf al - şî'a*. C. 1. Necef, 1354 h., 536 s. ; c. II, Necef, 1356, 520 s. ; c. III, Necef, 1357, 496 s. ; c. IV, Tahran 1362, 520 s. , c. V, Tahran, 1363, 320 s. ; c. VI, Tahran 1365, 412 s.

İlk zamanlarında bugüne kadar şii âlim ve san'atkârları tarafından yazılmış olan büyük küçük bütün eserleri ihtiva etmek üzere kaleme alınmış olan bu eser, İbn al - Nadîm'in *Kitâb al-Fihrist'i* ile bizim Kâtib Çelebi'mizin *Keşf-üz-zünûn*'undan sonra ve o tarihlerden beri şarkta görülen en ciddî ve en geniş bir bibliyografya sayılabilir. Ağa - buzurg, hakkında izahat verdiği eserleri İbn al - Nadîm gibi mevzularına ve tarih sırasına göre ayırmamış, *Keşf-üz-zünûn*'u örnek alarak, onları adlarına göre alfabe sırasına koymuş ve müellifleri hakkında malûmat vermiştir; bu suretle eseri, asıl örneği gibi, kullanılması ve aranılan şeyin bulunması kolay bir müracaat kitabı haline getirmiştir. *Al - Zarî'a* 'nın genişliği ve muhtevâsının zenginliği hakkında bir kanaat edinebilmek için her biri beş yüz sahife veya ona yakın olan bu altı cildin sonunda bulunan son eserin *Huzn al - mü'minin* olduğunu söylemek kâfi gelebilir. Bu cildlerin ihtiva ettiği eserlerin sayısına gelince, bunlar şöyledir: